

Перспективи розвитку ініціативи ЄС «Східне партнерство» в умовах геополітичних змін

Формування ініціативи «Східного партнерства» для взаємин ЄС із сусідами є практично однією з найголовніших відмінностей «Східного партнерства» від класичного європейського курсу співробітництва. Важливо виявити всі її сторони, щоб визначити подальші перспективи «Східного партнерства» в умовах сучасних геополітичних змін.

У системі «Східного партнерства» виділяють два аспекти – це двостороння співпраця між країнами СНД та ЄС та багатостороннє партнерство. До останнього можна зарахувати співпрацю країн «Східного партнерства» між собою та їхню взаємодію з ЄС. Попри те, що двостороннє партнерство здійснювалося ще до «Східного партнерства» і просто включалося в цю ініціативу, воно було нововведенням. На початку «Східного партнерства» Європейський Союз приділяв особливу увагу питанням можливостей відставання в цій галузі.

Концепція багатостороннього характеру як нововведення «Східного партнерства» має важливе стратегічне значення, оскільки забезпечує можливість транслювання цінностей та «соціалізації» підходів у системі європейських норм шляхом об'єднання зусиль різноманітних недержавних суб'єктів та влади різних країн [2].

Сидорук стверджує, що мережа взаємовідносин ЄС з приєднаними сусідніми країнами сприяє формуванню принципово нового способу просування демократії – за допомогою кооперації та впровадження спільних програм спільно з іншими, більш демократичними державами [3].

Багатосторонній вимір взаємодії ЄС у питаннях «Східного партнерства» має такі завдання, як:

- Створення необхідного майданчику для співробітництва та обміну досвідом на регіональному рівні;
- Забезпечення «європеїзації» східних країн-партнерів з певним «центром тяжкості»;
- Створення сприятливих умов для формування вільної торгової зони з урахуванням регіону ЦБС.

У ЄС взаємодія з громадськими організаціями країн-партнерів «Східного партнерства» вважається одним із ключових напрямків розвитку багатостороннього виміру ініціативи, яке ЄС вважає значним доповненням для взаємодії з органами влади східних країн. Це партнерство здійснюється з метою надання допомоги державам-партнерам у просуванні демократії. У цій галузі провідним механізмом виступає Форум громадянського суспільства (ФГС), місією якого є сприяння контактам між організаціями громадянського

суспільства та їх діалогу з органами державної влади у країнах-учасниках «Східного партнерства».

Можна припустити, що уряд країн-членів «Східного партнерства» залучатиме до співпраці в рамках діалогу представників громадських організацій. Зараз участь державного сектора в процесі прийняття політичних рішень відбувається через залучення необхідної інформації з боку ЄК та передачу її на розгляд урядам країн «Східного партнерства».

ЄС приділяє велике значення безпосередній взаємодії з громадськими організаціями країн «Східного партнерства», розглядаючи це як механізм прямого впливу на розвиток демократії у цих країнах. ЄС бачить співпрацю з представниками громадянського суспільства особливо доречним у разі швидких політичних змін у країнах «Східного партнерства» або внаслідок погіршення загального рівня демократії та основних свобод, продовження загроз плюралізму з боку репресивних політичних режимів.

Застосування всеосяжного підходу до діалогу політиків та експертів є основною перевагою «Східного партнерства» порівняно з класичною європейською політикою співробітництва. Важливо зазначити, що багатосторонній вимір діє на наступних рівнях:

- Народи за участю представників міністрів закордонних справ країн-членів ЄС та країн-партнерів. Проводяться, як правило, з періодичністю один раз на рік у Брюсселі та спрямовані на проведення атестації досягнутого прогресу та обговорення питання щодо подальших напрямків розвитку «Східного партнерства». У рамках комплексного огляду «Східного партнерства» відбуваються наради у формі неофіційних діалогів на рівні глав МЗС та профільних міністрів країн-партнерів та європейських комісарів. У ході неформальних зустрічей розглядаються секторальна взаємодія та загальний напрямок подальшого розвитку «Східного партнерства».
- Три тематичні платформи «Східного партнерства». Основною метою діяльності тематичних платформ є обмін інформацією та накопиченим досвідом країн-партнерів у рамках реалізації перетворень та реформ. Крім того, вони сприяють встановленню безпосередніх контактів між фахівцями з країн-партнерів та держав-членів ЄС. У рамках кожної з тематичних платформ наради проходять щонайменше двічі на рік. Робота платформ відбувається паралельно з регулярними зустрічами міністрів закордонних справ [2].

Серед інших сфер взаємодії країн «Східного партнерства» та ЄС – міжпарламентське співробітництво. Зараз цей напрямок продовжує формуватися: відповідна структура (Парламентська асамблея EURONEST), розпочала свою роботу лише у лютому 2011 року. ЄС надає величезного значення співпраці між парламентами, розглядаючи це як інструмент впливу на політичні процеси та відносини, що відбуваються між Східними країнами та ЄС.

ЄС, як і раніше, тримає вектор на позитивні перспективи розвитку багатостороннього аспекту «Східного партнерства». Це пояснюється наступними факторами:

1. Європейський Союз має впевненість у власних можливостях «побудови регіону» з позицій «солідарності цінностей»;
2. Завдяки багатосторонньому аспекту відбувається зміцнення напрямів регіоналізму та багатосторонньої політики як у галузі зовнішньополітичної діяльності ЄС, так і у зовнішньополітичній діяльності держав-членів. Як інструмент формування нового простору в даному контексті виступають механізми «європеїзації» країн-учасників «Східного партнерства», або інструменти наближення цих країн до норм і стандартів ЄС [1].

Одночасно «Східне партнерство» стикається з випадками прояву негнучкості, спричиненої обмеженістю бюджету, недосконалістю технологічних процесів та тривалістю бюрократичних процедур. Недостатня місцева причетність та невідповідність національним стратегіям також можуть перешкоджати адекватному реагуванню «Східного партнерства» на потреби країн-партнерів.

Так, «Східне партнерство» в умовах сучасного геополітичного виміру сприймається як стійке партнерство. Тобто таке, що демонструє свою адаптацію до змін у зовнішньому середовищі, має можливість постійно реформуватися та характеризується далекоглядністю. Впровадження «Східного партнерства» базується на таких принципах, як системність, за якої кожна країна-учасниця може самостійно визначати ступінь глибини та темпів розвитку інтеграції, диференційованості, тобто здійснення індивідуального для кожної країни підходу та встановлення спільних відповідальності як з боку ЄС, так і з боку держав-партнерів ініціативи. У рамках «Східного партнерства» передбачається двостороння структура кооперації зі зближення ЄС із кожною з країн-партнерів, а також формат багатостороннього співробітництва між країнами-партнерами. Причому в межах останнього передбачені одразу платформи, присвячені сферам демократичної влади, промислової інтеграції, енергобезпеки та міжособистісним контактам.

Список літератури

1. Кодіс Є. І. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ «СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО» ЄС У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2020. № 1-2. С. 154–165. URL: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1-2.2020.154-165>(дата звернення: 01.09.2022).
2. Мусієнко С. В. Значення проекту "Східне партнерство" для країн-учасниць. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. 12 (162). С. 120–130.
3. Сидорук Т. Східне партнерство ЄС в сучасних реаліях: проблеми і перспективи. *Зовнішні справи. Політичні науки*. 2016. № 9. С. 32–35.